

ΒΟΗΘΟΣ ΣΚΗΝΟΘΕΤΗ

Υπάρχουν 2 είδη βοηθών:

- Αυτοί που είναι πιο κοντά στην παραγωγή.
- Αυτοί που είναι πιο κοντά στον σκηνοθέτη.

Ο βοηθός είναι το δεξί χέρι του σκηνοθέτη.

Προσπαθεί να υπηρετεί το σκηνοθετικό όραμα (να πραγματοποιηθούν όσα επιδιώκει ο σκηνοθέτης), με τον πιο γρήγορο και τον πιο οικονομικό τρόπο (κάτι που επιδιώκει η παραγωγή).

Τα πιο πάνω απαιτούν καλή σχέση με όλους τους συντελεστές της ταινίας, σωστή ροή της εργασίας και των πληροφοριών: στην προεργασία, στο γύρισμα, στο ποστ προντάξιον, να μην αναβάλει, να βρίσκει λύσεις άμεσα.

* Όταν λέω “καλή σχέση με τους συντελεστές της ταινίας”, εννοώ πως ένα ταλέντο σε μια ταινία -σε κάθε ομάδα- είναι να εκμαιεύεις ό,τι καλλίτερο μπορεί να σου δώσει κάθε συνεργάτης.

Ο βοηθός σκηνοθέτης είναι το κέντρο πληροφοριών της ταινίας, από αυτόν πρέπει να ξεκινούν (οι πληροφορίες) και να διαχέονται σε όλους τους συνεργάτες.

...

Στο κείμενο αυτό ακολουθώ την δουλειά του βοηθού σκηνοθέτη, όσο γίνεται χρονολογικά, π.χ. τι κάνει ο βοηθός σκηνοθέτης όταν πρωτοδιαβάζει το σενάριο; στην συνέχεια, ποια είναι τα “βήματα” της εργασίας του, σε σχέση τους ηθοποιούς, τους χώρους, την γραφειοκρατική οργάνωση της ταινίας: την καταγραφή των αναγκών ανά σκηνή, την σύνταξη του προγράμματος γυρισμάτων κλπ.

Η οπτική που βλέπω την δουλειά του βοηθού, είναι πιο κοντά σ’ αυτήν του σκηνοθέτη, σε κάποια σημεία προσθέτω προσωπικές γνώμες, ή αναφέρω παραδείγματα που έχω συναντήσει.

Στο εξωτερικό και ειδικά στις μεγάλες παραγωγές οι βοηθοί δεν είναι άτομα που φιλοδοξούν κάποια μέρα να γίνουν σκηνοθέτες, αλλά πεπειραμένοι κινηματογραφιστές, που σε όλη τους την καριέρα μένουν βοηθοί, ή ίσως κάποια στιγμή μεταπηδούν στην παραγωγή.

Βεβαίως, νέοι κινηματογραφιστές που έχουν τελειώσει μια σχολή, για ένα χρονικό διάστημα δουλεύουν “μαθητευόμενοι”, αυτοί ναι, έχουν στόχο να γίνουν σκηνοθέτες.

Προσωπικά, η εμπειρία μου ως βοηθός με βοήθησε πολύ όταν ξεκίνησα να σκηνοθετώ.

Η δουλειά του βοηθού απαιτεί γνώσεις, απαιτεί όμως και εμπειρία. Ξεκινά από β! βοηθός, σκριπ και περνά α! βοηθός. Μαθαίνει κάποιος να στέκεται και να οργανώνει μια ταινία δουλεύοντας, δουλεύοντας, δουλεύοντας.

I.- Προεργασία

1.- ΞΕΚΙΝΩΝΤΑΣ ΑΠΟ ΤΟ ΣΕΝΑΡΙΟ

Χρόνος Ταινίας - Χρόνος Γυρίσματος

Ο βοηθός με τον σκηνοθέτη και τον δ. παραγωγής υπολογίζουν:

- Τον χρόνο κάθε μίας σκηνής και συνολικά τον χρόνο όλης της ταινίας.
- Τον χρόνο γυρίσματος κάθε σκηνής και συνολικά τον χρόνο γυρίσματος όλης της ταινίας.

* Όταν λέω “χρόνο κάθε σκηνής”, εννοώ τον χρόνο προβολής της. Όταν “χρόνο γυρίσματος”, πόσες ώρες, ή πόσες μέρες απαιτεί το γύρισμά της.

Μέρα γυρίσματος = είτε 8ω + 30' διάλειμμα για φαγητό, είτε 9.30ω + 1ω διάλειμμα. Τα νυχτερινά πληρώνονται επιπλέον, γι' αυτό “Εσωτερικά Γυρίσματα” που είναι μεν Νύχτα (στο σενάριο), όμως δεν βλέπουμε έξω, γυρίζονται Μέρα. Οι υπερωρίες πληρώνονται επιπλέον. Οι αργίες πληρώνονται επιπλέον.

Αν υπολογιστούν λάθος οι χρόνοι προβολής της ταινίας (συνήθως φανταζόμαστε πως θα κάνουμε πιο γρήγορη ταινία, από αυτήν που τελικά κάνουμε) μετά το 1ο χέρι του μοντάζ, θα διαπιστώσουμε ότι η ταινία είναι μεγάλη, οπότε για τις ανάγκες της διανομής, θα χρειαστεί να μικρύνει και το πιο πιθανό είναι να μικρύνει άγαρμπα.

Αν οι χρόνοι που απαιτούνται για το γύρισμα δεν υπολογιστούν σωστά και αντί για 1 μέρα γυρίσματος, χρειαστούμε 2, τότε τα χρήματα που έχουμε υπολογίσει για το γύρισμα δεν θα φτάσουν, με συνέπεια να καταστρέψουμε κάποιες σκηνές, ή να μην τις γυρίσουμε καθόλου.

Πρώτες λίστες

Στην συνέχεια βγαίνουν οι παρακάτω λίστες:

- Σκηνών.
- Χαρακτήρων:
 - Ρόλοι Α!
 - Ρόλοι Β!
 - Ρόλοι Γ!
 - Ειδικές παρουσίες
- Κομπάρσων.
- Χώρων εσωτερικών
- Χώρων εξωτερικών.
- Φροντιστηρίου.

Οι λίστες είναι απαραίτητες για να βρεθούν οι ηθοποιοί, οι ειδικές παρουσίες (αν χρειάζονται), οι κομπάρσοι. Να βρεθούν οι χώροι και το φροντιστήριο.

Είναι απολύτως απαραίτητες για να συνταχθεί ο προϋπολογισμός της ταινίας.

* Στις λίστες αυτές έχουμε αναφερθεί στο 1ο έτος, μπορείτε να τις αναζητήσετε στις σημειώσεις που σας έχουν δοθεί.

** Εκτός από τις παραπάνω, κάθε καλλιτεχνικός συντελεστής μπορεί να ζητήσει επιπλέον λίστες, θα πρέπει να είστε έτοιμοι να τις βγάλετε.

Π.χ. Στην ταινία “Ελευθέριος Βενιζέλος” του Π. Βούλγαρη, όπου εμφανίζονταν τα ίδια πρόσωπα σε διαφορετικές ηλικίες, ο μακιγιέρ ζήτησε την λίστα με τα πρόσωπα αυτά προκειμένου να αλλάζει τα μαλλιά, τα γένια, τα μουστάκια.

Ή ο αμπιγιέρ ζήτησε λίστα με τους αξιωματικούς και τον βαθμό τους σε κάθε σκηνή, προκειμένου να βρεθούν οι στολές τους με τα σωστά διακριτικά.

Ο φροντιστής έψαξε να βρει τα σωστά όπλα.

*** Μια ακόμα λίστα που είναι χρήσιμη, “Συντελεστές - Εργαστήρια - Μηχανήματα”, έχει όλους τους συνεργάτες,

Βέβαια, από την αρχή δεν έχουν ξεκαθαρίσει όλα τα παραπάνω, η λίστα αυτή σταδιακά στην διάρκεια της προεργασίας, συμπληρώνεται.

...

Μια προσωπική συμβουλή: Μάθετε το σενάριο απέξω.

Δεν εννοώ διαλόγους, αλλά την σκαλέτα, τι γίνεται σε κάθε σκηνή + τον αριθμό της. Στα γυρίσματα συνεννοούμαστε με αριθμούς, όχι: “Σ’ εκείνη την σκηνή που πάει ο Νίκος μετά που τον έχουν απολύσει και αυτή του λέει...”.

Ξεκινήστε προσπαθώντας να θυμηθείτε τι γίνεται στην σκηνή 1, τι στην 2... τι στην 49; Αν το κάνετε αυτό 3 φορές, θα το έχετε μάθει.

2.- ΤΑ ΠΡΟΣΩΠΑ ΜΙΑΣ ΤΑΙΝΙΑΣ

Ηθοποιοί - Ειδικές παρουσίες - Κομπάρσοι

Με βάση την λίστα ρόλων, ο βοηθός οργανώνει οντισιόν, είτε για τους Α! ρόλους, είτε για τους Β!, είτε για τους Γ!

Σκέφτεται σε ποιούς “χώρους” μπορεί να βρει τις “ειδικές παρουσίες” (χορευτές, τραγουδιστές, αθλητές, κλόουν κλπ) και ψάχνει εκεί.

Με τον β! βοηθό οργανώνουν επαφή με τα γραφεία κομπάρσων, καταγράφουν τους κομπάρσους (βίντεο ή και φωτογραφίες), σκέφτονται σε ποιές σκηνές ταιριάζουν ποιοί από αυτούς που έχουν δει;

Μην σκέφτεστε μόνον πως στην σκηνή 56 π.χ., χρειάζονται 4 άντρες - 5 γυναίκες, “δώστε πρόσωπο” στα 9 αυτά πρόσωπα. Ας πούμε: ένα ζευγάρι 40-50 χρόνων, ένας που πουλάει λαχεία, 3 φοιτητές που γυρνάν από το μάθημα, ένας που αγοράζει τσάι, 2 παππούδες σε ένα παγκάκι.

* Τα γραφεία κομπάρσων ήταν παλιά στην ακμή τους, τώρα φθίνουν, ωστόσο ακόμα υπάρχουν. Πολλές φορές πλέον, βρίσκουμε κομπάρσους στον δρόμο (street casting).

** Θα σας συμβούλευα, στην σύντομη συνάντηση που έχετε με τους κομπάρσους, εκτός από την φωτογραφία και το βίντεο που θα τραβήξετε, να ρωτήσετε αν κάποιος ξέρει κάτι ειδικό, π.χ. μιλά Γαλλικά, ή ξέρει να χορεύει; Οι “ειδικές” αυτές δεξιότητες σας δίνουν ιδέες για τι θα τους ζητήσετε να κάνουν και πλουτίζουν την σκηνή.

*** Σε μεγάλες παραγωγές τα πρόσωπα της ταινίας αναλαμβάνει να τα βρει ο casting director. Συνήθως πρόκειται για έναν βοηθό σκηνοθέτη που ξέρει τους ηθοποιούς, ή έναν ηθοποιό που ξέρει άλλους ηθοποιούς. Ο casting director παίρνει το σενάριο, συζητά με τον σκηνοθέτη πώς φαντάζεται κάθε χαρακτήρα, φέρνει προτάσεις, αν αρέσουν στον σκηνοθέτη τις κρατά, αν όχι, ξαναψάχνει ο casting director, κάποια στιγμή καταλήγουν. Στις ταπεινές Ελληνικές παραγωγές, στις ταινίες σας, εσείς οι ίδιοι θα αναλάβετε να βρείτε τα πρόσωπα της ταινίας.

Πρώτες συναντήσεις του σκηνοθέτη με τους ηθοποιούς. Πρόβες με καθέναν χωριστά

Οργανώνει συναντήσεις και πρόβες του σκηνοθέτη χωριστά με κάθε έναν ηθοποιό που έχει επιλεγεί.

* Αυτό βέβαια, εφόσον ο σκηνοθέτης θέλει να συναντήσει χωριστά κάθε ηθοποιό.

Ο βοηθός ή οι βοηθοί δίνουν ολόκληρο το σενάριο στους ηθοποιούς που παίζουν τους βασικούς ρόλους, ενώ στους λιγότερο βασικούς ρόλους, δίνουν μόνον τις σελίδες των σκηνών που παίζουν.

Στις συναντήσεις αυτές, το σκηνοθετικό σημειώνει τις υποχρεώσεις που έχει κάθε ηθοποιός: σε άλλες ταινίες, σήριαλ, στο θέατρο κλπ.

* Οι υποχρεώσεις κάθε ηθοποιού είναι απαραίτητες για να φτιάξει ο βοηθός το πρόγραμμα γυρίσματος.

Αν για κάποιο ρόλο απαιτείται κάτι ειδικό, π.χ. ο ηθοποιός να χορεύει, να οδηγεί αυτοκίνητο, να παίζει τέννις, ελέγχει ο βοηθός αν ο ηθοποιός ξέρει να το κάνει; Πόσο καλά; Αν δεν ξέρει, ή δεν ξέρει στο επίπεδο που απαιτείται, οργανώνει ο μαθήματα.

Τα πρόσωπα της ταινίας με τους καλλιτεχνικούς συντελεστές

Οργανώνει συναντήσεις των ηθοποιών που έχουν επιλεγεί, με τον ενδυματολόγο.

Οργανώνει συναντήσεις των ηθοποιών που έχουν επιλεγεί, με τον μακιγιέρ.

Οργανώνει συναντήσεις των ηθοποιών που έχουν επιλεγεί, με τον κομμωτή.

Οργανώνει συναντήσεις των ηθοποιών που έχουν επιλεγεί, με όποιον καλλιτεχνικό συνεργάτη χρειάζεται.

Στις συναντήσεις αυτές είναι απαραίτητο να είναι και ο σκηνοθέτης.

Ο κινηματογράφος είναι ομαδική τέχνη. Όσο περισσότερο συνεργάζεται ο σκηνοθέτης με τους καλλιτεχνικούς συντελεστές, τόσο περισσότερες ιδέες.

Πρόβες με όλους τους ηθοποιούς που παίζουν στην ίδια σκηνή

Οργανώνει πρόβες, με όλους τους ηθοποιούς που παίζουν στην ίδια σκηνή.

Οι ηθοποιοί στους βασικούς χώρους του ρόλου τους

Οργανώνει να παν οι κύριοι χαρακτήρες στους βασικούς χώρους του ρόλου τους.

Οι ηθοποιοί φοράν τα ρούχα του ρόλου τους

Οργανώνει να φορέσουν οι ηθοποιοί τα ρούχα των ρόλων τους.

Τραγούδια - Πλέϋ μπακ

Οργανώνει ηχογραφήσεις τραγουδιών, αν απαιτούνται για τα γυρίσματα.

Οργανώνει της ηχογραφήσεις των μουσικών που πρέπει να ακούγονται κατά το γύρισμα, π.χ. σε μια σκηνή πανηγυριού, μια σκηνή χορού, μια σκηνή που μια χορωδία τραγουδάει.

* Σε μια σκηνή χορού, για να συγχρονιστούν οι συμμετέχοντες, πριν το γύρισμα ηχογραφούμε την μουσική. Στο γύρισμα χρησιμοποιούμε δύο μαγνητόφωνα: ένα (με ένα ηχείο) απ' όπου παίζεται η μουσική και ένα για να ηχογραφούμε τον ήχο του πλάνου.

Δοκιμαστικά

Οργανώνει τα “Δοκιμαστικά” με τους ηθοποιούς.

“Δοκιμάστικά” είναι σύντομες λήψεις των βασικών ηθοποιών, χωρίς να “παίζουν”, με το υλικό όμως που θα τραβηχτεί η ταινία, με διαφορετικά μακιγιάζ, χτενίσματα, ρούχα. Διαφορετικούς φακούς, διαφορετικά φίλτρα.

Πρόγραμμα γυρισμάτων κάθε “χαρακτήρα”

Δίνει σε κάθε ηθοποιό το πρόγραμμα των γυρισμάτων του.

Και να μην το ξεχάσω... ενημερώνει τους ηθοποιούς να μην κάνουν οποιαδήποτε αλλαγή στην μορφή τους, όσο κρατά η ταινία.

* Στοιχεία για την οντισιόν και γενικά την δουλειά του βοηθού με τις ειδικές παρουσίες και τους κομπάρσους, υπάρχουν στις σημειώσεις: “Έπαφή με τον ηθοποιό”.

3 .- ΧΩΡΟΙ

Πρώτη φάση του ρεπεράζ

Οργανώνει με τον βοηθό σκηνογράφου, την α! φάση του ρεπεράζ.

Με βάση τις λίστες χώρων, τόσο των εξωτερικών όσο και των εσωτερικών, φτιάχνει έναν κατάλογο με χώρους που ήδη ξέρει, ή χώρους που βρίσκει σε sites, ή στις μικρές αγγελίες (άδειοι χώροι που νοικιάζονται), ή χώρους που κάποιος του έχουν συστήσει να δει.

* Ο καλύτερος τρόπος να βρούμε κάτι στο σινεμά, είναι να διαδώσουμε ότι το ψάχνουμε.

Επισκέπτονται όλους αυτούς τους χώρους, τραβούν βίντεο και φωτογραφίες. Κάποιοι κάνουν, κάποιοι όχι, δείχνουν όσους αξίζουν στον σκηνοθέτη, τον σκηνογράφο, τον δ. φωτογραφίας.

Δεύτερη φάση του ρεπεράζ

Οργανώνει την β! φάση του ρεπεράζ.

Με τον σκηνοθέτη, τον σκηνογράφο, τον δ. φωτογραφίας, τον δ. παραγωγής, επισκέπτονται τους επιλεγμένους χώρους και παίρνονται οριστικές αποφάσεις.

Στην συνέχεια επισκέπτονται τους χώρους ο ηχολήπτης για να ελέγξει την ακουστική τους και ο ηλεκτρολόγος για να ελέγξει τις δυνατότητες παροχής ρεύματος.

* Στο ψάξιμο των χώρων μπορεί να μην ασχοληθεί καθόλου το σκηνοθετικό, να τους βρει το σκηνογραφικό σε συνεργασία με την παραγωγή.

Διαμόρφωση επιλεγμένων χώρων

Σπάνια οι χώροι όπως είναι ταιριάζουν για την ταινία. Ο σκηνοθέτης, ο σκηνογράφος, ή ο δ. φωτογραφίας ζητούν να γίνουν κάποιες αλλαγές, μεγάλες ή μικρότερες.

Ο βοηθός παρακολουθεί την διαμόρφωση των επιλεγμένων χώρων και οφείλει να ξέρει πότε θα είναι έτοιμοι για γύρισμα;

* Αυτό το τελευταίο είναι απαραίτητο για να σχεδιάσει το Πρόγραμμα Γυρίσματος.

Η “ΓΡΑΦΕΙΟΚΡΑΤΙΑ ΤΗΣ ΤΑΙΝΙΑΣ”

Πληροφορίες απαραίτητες για τους συντελεστές μιας ταινίας

Η “γραφειοκρατία” του σινεμά είναι μεγάλη, όμως απολύτως απαραίτητη γιατί δίνει πληροφορίες σε όσους συμμετέχουν στην παραγωγή μιάς ταινίας.

Ένας κανόνας: Ό,τι γράφουμε και ό,τι μοιράζουμε σε όσους συμμετέχουν στην ταινία, πρέπει να είναι ευανάγνωστο και να δίνει με τον μικρότερο και πιο απλό τρόπο τις περισσότερες πληροφορίες.

4.- BREAK DOWN

Υπάρχουν δύο είδη break down, το break down ολόκληρης της ταινίας και το break down κάθε σκηνής.

Στο πρώτο γράφονται σε αρκετά γενικές γραμμές οι ανάγκες ολόκληρης της ταινίας ανά σκηνή.

Στο δεύτερο, που θεωρώ πολύ σημαντικό, σε ένα φύλλο για κάθε σκηνή, γράφονται όλες οι ανάγκες της σκηνής:

- Χώρος σεναρίου
- Χώρος γυρίσματος
- Χρόνος σεναρίου
- Χρόνος γυρίσματος
- Ηθοποιοί + Κοστούμια ηθοποιών
- Κομπάρσοι + Κοστούμια Κομπάρσων
- Φροντιστήριο
- Οχήματα
- Ειδικά Μηχανήματα αν χρειάζονται
- Ειδικά στοιχεία για το Μακιγιάζ, αν χρειάζονται
- Ο,τιδήποτε άλλο σκεφτεί ο βοηθός ή οι βοηθοί για το γύρισμα της συγκεκριμένης σκηνής.

Για να συντάξει το break down ο βοηθός συμβουλευτεί έναν - έναν τους καλλιτεχνικούς συντελεστές και βγάζουν μαζί τις ανάγκες της κάθε σκηνής.

* Τα βασικά μηχανήματα για το γύρισμα: Κάμερα, Ηχοληπτικά, Φώτα, Μακινιστικά, δεν αναφέρονται στο break down, θεωρούνται fix, πρέπει να υπάρχουν σε όλα τα γυρίσματα.

** Επίσης δεν αναφέρονται τα έπιπλα, αυτά είναι δουλειά του σκηνογράφου και του φροντιστή. Αναφέρεται μόνο το φροντιστήριο, δηλαδή τα αντικείμενα “που παίζουν”.

*** Όταν λέμε “Κοστούμια” δεν εννοούμε: Σακκάκι, παντελόνι, γιλέκο, πουκάμισο, εννοούμε το σύνολο των ρούχων που φοράει ένας “χαρακτήρας” για την σκηνή.

**** Προσοχή στις σκηνές που ένα ρούχο, μέσα στο πλάνο πρέπει να βραχεί, να λερωθεί, να σκιστεί. Θα πρέπει να το ξέρει ο αμπιγιέρ, ώστε να το έχει 3πλο, 4πλο, 5πλο.

Αφού γραφτεί το break down, το σκηνοθετικό το μοιράζει σε όλους τους καλλιτεχνικούς συντελεστές, αλλά και στους ηλεκτρολόγους, τον μακινίστα, τον βοηθό ή τους βοηθούς σκηνογράφου, τον φροντιστή, τον αμπιγιέρ, αν απαιτούνται σπέσιαλ εφφέ, στον ειδικό για τα σπέσιαλ εφφέ.

Όλα τα “υλικά της γραφειοκρατίας μιας ταινίας”, το σκηνοθετικό με την παραγωγή, φροντίζουν να μοιράζονται στους καλλιτεχνικούς συντελεστές και στους ηθοποιούς.

Δεν χρειάζεται ιδιαίτερη σκέψη να καταλάβουμε πόσο χρήσιμο είναι το break down, φαίνονται σ’ αυτό όλες οι ανάγκες κάθε σκηνής και συνολικά οι ανάγκες της ταινίας. Θέλω όμως να δώσω, πάλι μια πρακτική που εφαρμόζα στις ταινίες που δούλευα: 2 εβδομάδες πριν κάθε εβδομάδα, έβρισκα βάσει του προγράμματος γυρίσματος, τα break down των σκηνών που θα γυριζόντουσαν και έφτιαχνα μια λίστα με τις ανάγκες ανά σκηνή. Π.χ. Στο τέλος της 2ης εβδομάδας έψαχνα τα προβλήματα της 4ης, στο τέλος της 3ης αυτά της 5ης κοκ. Έτσι υπήρχε χρόνος να βρεθεί ό,τι χρειαζόταν να βρεθεί και να αντιμετωπιστούν τα προβλήματα.

Το break down είναι απολύτως απαραίτητο για την σύνταξη του Όρντινο, ενός προγράμματος με όσους συμμετέχουν στο γύρισμα, με την ώρα και τον τόπο συνάντησης.

* Περισσότερα για το όρντινο θα δούμε πιο κάτω.

Τέλος, είναι χρήσιμο για να ελέγχει ο βοηθός το πρωί, πριν ξεκινήσει το γύρισμα, αν όλα όσα χρειάζονται υπάρχουν.

5.- ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΓΥΡΙΣΜΑΤΟΣ

Το πρόγραμμα γυρισμάτων είναι μια σύνθετη δουλειά και απαιτεί πείρα. Το κάνει ο βοηθός σε συνεργασία με την παραγωγή, όμως πάντα ενημερώνει τον σκηνοθέτη, τον ρωτά αν συμφωνεί; αν τον διευκολύνει;

Γενικά να κάνω μια παρατήρηση: Πιστεύω πως το γύρισμα είναι το πιο σημαντικό μέρος μιας ταινίας. Σ’ αυτό δεν “εκτελείται” απλώς αυτό που έχει σχεδιαστεί στην προεργασία, αλλά είναι το ζωντανό κομμάτι, που σε οδηγεί στην ιστορία και σου αποκαλύπτει μέρα με την ημέρα την ταινία. Αποκαλύπτει πρωτίστως στον σκηνοθέτη, όμως και ο βοηθός οφείλει να αφουγκραστεί αυτό που συμβαίνει και να βοηθήσει με τον σχεδιασμό του προγράμματος, να υπάρξει το καλλίτερο αποτέλεσμα από όλους τους συνεργάτες.

Παράγοντες που παίζουν ρόλο στην σύνταξη του προγράμματος

Ιδανικό θα ήταν η ταινία να γυριστεί με την σειρά που εξελίσσεται η ιστορία. Αυτό - το καταλαβαίνετε- δεν γίνεται, σαν φιλοσοφία όμως το έχουμε στο μυαλό.

Τα γυρίσματα γκρουπάρονται ανά εβδομάδα.

Η εβδομάδα έχει συνήθως 5 εργάσιμες ημέρες, αν το γύρισμα είναι εντός έδρας, σε περιπτώσεις γυρισμάτων εκτός έδρας, συμφέρει την παραγωγή να κάνει δήμερα γυρίσματα (σε 5 εβδομάδες γυρισμάτων έχει κερδίσει έτσι μία εβδομάδα ξενοδοχεία, φαγητά κλπ).

Μετά κάθε γύρισμα πρέπει να περάσουν τουλάχιστον 10 ώρες για να προγραμματιστεί νέο. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα μετά ένα νυχτερινό γύρισμα, να μην προγραμματίζεται ημερήσιο.

Τα νυχτερινά γυρίσματα είτε μπαίνουν όλα μαζί, είτε σταδιακά ερχόμαστε σε ημερίσια. Π.χ. έχουμε τελιώσει στις 6 το πρωί, το επόμενο γύρισμα προγραμματίζεται για τις 4 το απόγευμα, θα τελειώσει στις 2 το πρωί, μπορεί το επόμενο να μπει στις 10 το πρωί.

Τα ταξίδια αν είναι πάνω από 4 ώρες, θεωρούνται “Μέρα Γυρίσματος”. Μια τέτοια ημέρα ταξιδιού δεν προγραμματίζουμε και γύρισμα.

Βασική οδηγία: Προγραμματίζουμε μαζί όλα τα γυρίσματα στον ίδιο χώρο, μετακίνηση = χάσιμο χρόνου.

Αν π.χ. στο σπίτι του “Πέτρου” πρέπει να γυριστούν οι σκηνές: 2, 16, 34, 56, 78, τις προγραμματίζουμε όλες μαζί, εκτός αν συμβεί κάτι πολύ σημαντικό που μας κάνει οπωσδήποτε να φύγουμε από τον χώρο και να επιστρέψουμε αργότερα.

Η εξέλιξη ενός ρόλου είναι σημαντικός παράγοντας για τον προγραμματισμό των γυρισμάτων ενός ηθοποιού.

Την πρώτη ίσως και δεύτερη εβδομάδα, όταν ακόμα το συνεργείο δεν έχει “δέσει”, βάζουμε εύκολα και ελαφρά γυρίσματα. Από την μέση της δεύτερης, η τρίτη και η τέταρτη εβδομάδα ενδείκνυνται για τα δύσκολα γυρίσματα.

Σε γυρίσματα που δεν γίνονται ολόκληρα σε έναν χώρο, φροντίζουμε οι μετακινήσεις από έναν χώρο σε άλλον να τρων τον λιγότερο δυνατό χρόνο.

Μέσα στην ίδια εβδομάδα προσπαθούμε αν αποφύγουμε πολλά δύσκολα γυρίσματα, κάπου πρέπει το συνεργείο να χαλαρώνει.

Σημαντικός παράγων είναι οι υποχρεώσεις των ηθοποιών.

Πότε θα είναι έτοιμοι οι χώροι που προγραμματίζουμε να κάνουμε γύρισμα.

Ο καιρός επίσης.

Παίρνουμε πληροφορίες για τον καιρό. Αν π.χ. θέλουμε να κάνουμε μια σειρά εξωτερικών γυρισμάτων, δεν τα προγραμματίζουμε μέρες που προβλέπεται βροχή.

Σε μέρες που έχουμε προγραμματίσει εξωτερικά γυρίσματα, όμως η Μετεωρολογία δίνει πιθανότητα βροχής, είναι καλό να έχουμε αναπληρωματικό (cover set).

Καλλίτερα να μην βάζουμε γυρίσματα με πολλούς κομπάρσους το ένα μετά το άλλο. Είναι κουραστικά και θέλουν οργάνωση.

Αν μέσα στην ιστορία ένας “χαρακτήρας” αλλάζει εμφάνιση, π.χ. κόβει τα μαλλιά του, έχει μουστάκι κλπ, οι αλλαγές αυτές παίζουν κι αυτές ρόλο.

* Τόσο το break down, όσο και το πρόγραμμα γυρίσματος γράφονται και ξαναγράφονται στην διάρκεια της προεργασίας, σχεδιάζονται και ξανασχεδιάζονται, ανάλογα με τις ανάγκες που προκύπτουν. Σκηνοθετικό... υπομονή να έχετε!

6.- ΔΥΣΚΟΛΑ ΓΥΡΙΣΜΑΤΑ

Σε κάποιες ταινίες μπορεί να παρουσιάζονται έξτρα ανάγκες:

- Για μια σκηνή πλήθους να χρειάζονται περισσότεροι βοηθοί σκηνοθέτες.
- Ή σε σκηνές με έντονη δράση, χρειάζονται επιπλέον κάμερες (και φυσικά οπερατέρ).
- Για μια σκηνή πλήθους, είναι απαραίτητοι επιπλέον μακιγιέρ ή κομμώτριες.

Τέτοιες ανάγκες πρέπει να τις εντοπίζει και να τις ψάχνει ο βοηθός σκηνοθέτης, μαζί με την παραγωγή.

7.- ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ - ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ - ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΑ

Αν και δεν είναι δουλειά του βοηθού να βρεθούν οι καλλιτεχνικοί συντελεστές, οι τεχνικοί, τα εργαστήρια και τα μηχανήματα -δουλειά του είναι να βρεθούν μόνον οι άμεσοι συνεργάτες του, β! βοηθός και σκριπ- έχει μια έγνοια επάνω σ' όλ' αυτά, όπως έχει κι άποψη και αφού κλειστούν φροντίζει για την συνεργασία μαζί τους.

8.- ΟΡΝΤΙΝΟ

Το όρντινο είναι το πρόγραμμα γυρίσματος κάθε μέρας.

Βγαίνει την παραμονή του γυρίσματος και αναφέρει την σκηνή ή τις σκηνές (μαζί με μια σύντομη περιγραφή τους) που θα γυριστούν την επομένη.

Σε μιά ταινία, υπάρχουν τόσα φύλλα όρντινο, όσες και οι ημέρες γυρισμάτων.

Συντάσσεται με βάση το break down.

Αναφέρει την ώρα και τον τόπο συνάντησης για καθένα από όσους συμμετέχουν στο γύρισμα: Καλλιτεχνικούς συντελεστές, τεχνικούς, ηθοποιούς, κομπάρσους (με το τηλέφωνό του δίπλα στ' όνομα, ώστε να είναι εύκολη η επικοινωνία των μελών του συνεργείου).

* Τόπος συνάντησης συνήθως είναι ο τόπος γυρίσματος, όμως σε κάποιες περιπτώσεις, για κάποιους συντελεστές, επιλέγεται τόπος συνάντησης διαφορετικός. Π.χ. Για ένα γύρισμα που γίνεται στον Χορτιάτη, ή στο Καλοχώρι (τυχαία τα δύο μέρη), τον μεν όρντινο για τους καλλιτεχνικούς συντελεστές και το συνεργείο μπορεί να δοθεί στον τόπο γυρίσματος, όμως για τους κομπάρσους θα πρότεινα ένα κεντρικό σημείο της Θεσσαλονίκης, απ' όπου ένα λεωφορείο θα τους μεταφέρει στον τόπο γυρίσματος.

** Όμως και η ώρα συνάντησης δεν είναι ίδια για όλους τους συνεργάτες. Ποικίλει ανάλογα με τις ανάγκες του γυρίσματος.

Στο όρντινο αναφέρονται οι καιρικές συνθήκες.

Περιέχει:

- Τα κοστούμια
- Το φροντιστήριο
- Τα έξτρα μηχανήματα
- Ο,τιδήποτε ιδιαίτερο έχουμε επισημάνει στο break down (π.χ. ότι ο μακιγιέρ χρειάζεται να φτιάξει ένα τραύμα, ή ότι στο γύρισμα απαιτούνται εκρήξεις ή βροχή, ένα ιδιαίτερο μακινιστικό για γύρισμα σε αυτοκίνητο, τα οχήματα, ότι χρειάζεται να κλείσει ένας δρόμος, ή να κρυφτεί μια πινακίδα).

Τα παραπάνω είναι τα βασικά, εκτός όμως από αυτά το όρντινο μπορεί να περιγράψει με ακρίβεια το ωράριο του γυρίσματος:

- Πόση ώρα απαιτείται για την πρόβα κάθε πλάνου
- Πόση για το γύρισμα
- Πόση για διάλειμμα
- Τι ώρα θα δοθεί διάλειμμα (break)
- Αν θα υπάρξει μετακίνηση; και βέβαια τι ώρα θα γίνει “wrap” (τέλος του γυρίσματος).

* Δεν ξέρω αν μια τέτοια ακρίβεια είναι απαραίτητη για τα όρντινο των δικών σας ταινιών. Κρατήστε κυρίως, πως σε κάθε γύρισμα που σχεδιάζετε, να σκέφτεστε από πριν το πρόγραμμα του.

Επίσης, μπορεί να περιγράψει τις μετακινήσεις.

Να φέρω πάλι ένα παράδειγμα: Σε ορισμένα γυρίσματα στο σήριαλ “Ο Πατούχας” με σκηνοθέτη τον Αλέξη Δαμιανό, που θα γινόντουσαν σε διάφορα κοντινά χωριά, ήταν αναγκαίο, μαζί με το όρντινο, να βγει ένα αυστηρό πρόγραμμα κίνησης, με τα αυτοκίνητα που θα χρησιμοποιούνταν και τα άτομα που θα έμπαιναν σε καθένα.

Στο κάτω μέρος του όρντινο γράφεται το γύρισμα της μεθεπομένης, ώστε οι συντελεστές να ξέρουν τι να ετοιμάσουν;

Το όρντινο το συντάσσει ο βοηθός σκηνοθέτης, σε συνεργασία με τον δ. παραγωγής και το δίνει σε κάθε συντελεστή ο β! βοηθός σκηνοθέτη, ή η παραγωγή.

* Προανέφερα, ότι ο “βοηθός” είναι ο άνθρωπος που έχει όλες τις πληροφορίες για την ταινία. Αυτό όμως προϋποθέτει κάτι σημαντικό: Να μην τις κρατά για τον εαυτό του, αλλά να τις διοχετεύει όπου χρειάζεται.

II .- Γύρισμα

Γενικά

Ο βοηθός σκηνοθέτη είναι ο άνθρωπος που “τρέχει” το γύρισμα. Πρέπει πάντα να ξέρει τι γίνεται στο πλατώ (“πλατώ” ονομάζεται ο χώρος γυρίσματος); Πότε γίνεται μακιγιάζ, πότε πρόβες, πότε φωτισμός, τι περιμένει το συνεργείο και δεν γίνεται γύρισμα; Να φροντίζει να μην χάνεται λεπτό. Και βέβαια, όχι μόνον όμως ο ίδιος να ξέρει τι γίνεται, αλλά και να ενημερώνει όσους συμμετέχουν.

Πρέπει να δίνει ρυθμό στο συνεργείο και στους ηθοποιούς.

Δεν χρειάζεται να φωνάζει.

“Ο βοηθός σκηνοθέτη είναι δρομέας αποστάσεων -έχω ακούσει μια φράση- η οικονομία δυνάμεων είναι must.

Δεν χρειάζεται να τρέχει πάνω-κάτω για να διορθώσει κάτι, ή για να δει αν κάτι λείπει; Να έχει μια επιτελική θέση και να βλέπει τόσο το πίσω από την κάμερα (πώς δηλαδή κινείται το συνεργείο;), όσο και το μπρος, αν δηλαδή το αποτέλεσμα του γυρίσματος είναι καλό καλλιτεχνικά.

Δεν μπορεί όλα να τα ελέγχει ο ίδιος, πρέπει να ξέρει να μοιράζει ευθύνες και δουλειές.

Αν έχει κάποια καλλιτεχνική πρόταση για το γύρισμα, την λέει στον σκηνοθέτη, δεν την λέει φωναχτά σ’ όλον τον κόσμο. Μην ξεχνιόμαστε, αρχηγός είν’ ο σκηνοθέτης! Αν πάλι χρειαστεί να φωνάξει, π.χ. για να προλάβει το συνεργείο το φώς, τότε ναι, να φωνάξει.

1 .- Προβλήματα που πρέπει να λύνονται καιρό να πριν το γύρισμα

Πρώτα - πρώτα οι ανάγκες του ντεκόρ. Έχει τελειώσει το ντεκόρ όταν θα μπει το συνεργείο;

Άλλες φορές μπορεί να χρειαστεί να μπουκωθούν πανιά στο ταβάνι και χαλιά στο πάτωμα για να σπάσει η αντήχηση, αυτό το κάνει ο μακινίστας, όμως απαιτεί ώρα, δεν μπορεί να γίνει την μέρα του γυρίσματος.

Ή να φτιαχτεί έξω από το παράθυρο ένα πατάρι για να στηθούν φώτα.

Τέτοιες ανάγκες πρέπει να τις μοιράζει σε υπεύθυνους κάθε ομάδας (Φωτογραφικό, Σκηνογραφικό, Ενδυματολογικό, Ηχοληπτικό κλπ).

2 .- Νωρίς το πρωί, σχεδόν νύχτα...

Όταν δούλευα βοηθός σκηνοθέτη, ξυπνούσα 1-2 ώρες πριν το γύρισμα. Έφερνα στο μυαλό μου τι επρόκειτο να γίνει:

- Με ποίο πλάνο θα ξεκινούσαμε, πόση ώρα θα χρειαζόταν για να γίνει κάθε πλάνο, ποίο πλάνο ήταν το πιο δύσκολο; Πότε θα γινόταν διαλειμμα για φαγητό, πότε έπρεπε να τελειώσουμε (να “δοθεί wrap”);

- Τι θα έπρεπε να κάνουν οι κομπάρσοι, πόσο χρόνο θα τους χρειαζόμαστε, μπορούσαμε μετά κάποια ώρα (αφού θα είχαν γίνει τα γενικά πλάνα) να διώχναμε τους πολλούς και να κρατούσαμε μόνο όσους ήταν απαραίτητοι;

3 .- Προετοιμασία των ηθοποιών

Πρώτοι στο γύρισμα έρχονται οι ηθοποιοί ο μακιγιέρ, ο κομμωτής/τρια, ο αμπιγιέρ, ειδικά αν παίζουν γυναίκες που χρειάζονται περισσότερη ώρα για μακιγιάζ και χτένισμα.

Σ' αυτήν την πρώτη φάση, μπορεί να μην ολοκληρωθεί το μακιγιάζ, είναι νωρίς ακόμα ως το γύρισμα, όμως γίνεται η προεργασία του μακιγιάζ, ή το μακιγιάζ και το χτένισμα των κομπάρσων.

Συνήθως η σειρά ετοιμασίας ενός ηθοποιού είναι:

- Ντύσιμο
- Μακιγιάζ
- Χτένισμα.

* Κάποιες φορές βολεύει την παραγωγή, κάποιιο ηθοποιό να κάνουν μακιγιάζ, ενώ οι υπόλοιποι μαλλιά.

Ο βοηθός κοιτάζει αν στο μακιγιάζ λείπει κάτι, αν οι ηθοποιοί έχουν έρθει; Αν ένας ηθοποιός δεν έχει έρθει στην ώρα του, μην τον περιμένετε, πάρ'τε τον αμέσως τηλέφωνο. Αν τον έχει πάρει ο ύπνος κι αργήσει μία ώρα, θα 'ναι ζημιά!

Ρωτά τον μακιγιέρ, τον αμπιγιέρ, τον κομμωτή, πόση ώρα χρειάζονται για να είναι οι ηθοποιοί εντελώς έτοιμοι;

Καντίνα. Από την στιγμή που από νωρίς έρχεται κόσμος, χρειάζεται να υπάρχει καφές, κουλουράκια, τσάϊ. Στα γυρίσματα το φαγητό, όσο και αν δεν φαίνεται, είναι σημαντικό, πιστεύω γιατί σπάει την νευρικότητα, όλοι στο γύρισμα έχουν άγχος. Ρίχνει ακόμα μια ματιά, αν η τουαλέτα είναι εντάξει;

Δεν είναι δουλειά του η τουαλέττα, το μακιγιάζ, η καντίνα, το βεστιάριο, τον χώρο για τα μηχανήματα, είναι δουλειά της παραγωγής, όμως πρέπει να έχει το νου του.

...

Μαζί με κάθε χώρο που κάνουμε γύρισμα (πλατώ), χρειάζονται άλλοι 3 βοηθητικοί:

- Ένας για το μακιγιάζ και την μικρή καντίνα
- Ένας για τα ρούχα.
- Ένας για τα μηχανήματα.

Δεν είναι διόλου υπερβολή. Θα σας άρεσε μέσα στην μέση ενός πλάνου, να δείτε ξεχασμένο ένα λευκότατον πλαστικό ποτηράκι; Να χυθεί καφές σ' ένα πουκάμισο; Ο βοηθός δ. φωτογραφίας να ψάχνει τον φακό ανάμεσα σε φουστάνια;

4 .- Έρχεται ο σκηνοθέτης - Πρόγραμμα ημέρας

Μπορεί ο σκηνοθέτης να είναι οργανωμένος και να έχει από μέρες σχεδιάσει το ντεκουπάζ, όμως το συνηθισμένο είναι να το φέρνει το πρωί του γυρίσματος.

Σκηνοθέτης - Β. σκηνοθέτη - Δ. φωτογραφίας, σχεδιάζουν το πρόγραμμα του γυρίσματος.

Βασικό ρόλο παίζει το φως -ειδικά σε εξωτερικά γυρίσματα- ποιά συγκεκριμένη ώρα πρέπει να τραβηχτεί κάθε πλάνο γιατί τότε ο ήλιος έχει πάει στο σωστό σημείο;

Ένας άλλος σημαντικός παράγοντας: Η δυσκολία και η υποκριτική βαρύτητα κάθε πλάνου. Οι ηθοποιοί είναι μεν επαγγελματίες, όμως δεν είναι μηχανάκια. Πρέπει να σεβόμαστε την δουλειά τους και να έχουμε στο νου πως το δικό τους πρόσωπο θα φανεί στο πανί.

Είναι σημαντικό το πρώτο πλάνο. Ένας φίλος, πολύ καλός βοηθός σκηνοθέτη, μου είπε: “Όσο καλλίτερα και μέσα στον προγραμματισμό πάει το πρώτο πλάνο, τόσο καλλίτερα θα τρέξει όλη η μέρα γυρίσματος.

Συνήθως είναι ένα πλάνο “Μάστερ”, που καλύπτει μεγάλο μέρος της δράσης. Ο φωτισμός του απαιτεί δουλειά, όμως θα εξυπηρετήσει και άλλα (μεσαία και κοντινά) πλάνα.

Το πότε πρέπει να φύγουμε από τον αρχικό φωτισμό για να στηθεί ένας διαφορετικός, είναι σημαντικός παράγοντας στην οργάνωση του γυρίσματος. Κατ’εξοχή παράδειγμα είναι τα *champ contre champ* πλάνα. Επιλέγουμε προς ποιά κατεύθυνση θα τραβήξουμε/φωτίσουμε και στην συνέχεια κάνουμε τα πλάνα προς την αντίθετη μεριά.

Οι υποχρεώσεις των ηθοποιών, μπορεί να διαμορθώσουν το πρόγραμμα. Ας πούμε, κάποια στιγμή, ένας ηθοποιός πρέπει να φύγει γιατί έχει θέατρο.

Η δουλειά με τους κομπάρσους. Όταν έχουμε μεγάλο αριθμό, φροντίζουμε να τελειώνουμε πρώτα με τους πολλούς (γενικά πλάνα) και να κρατάμε για τα πιο κοντινά πλάνα, όσους είναι απαραίτητοι.

...

Αφού οριστικοποιηθεί το πρόγραμμα γυρίσματος, ο β. σκηνοθέτης δίνει το ντεκουπάζ στο σκριπτ για να ξέρει σε ποιά σημεία πρέπει να προσέξει τα ρακόρ;

Ξεκινά το στήσιμο του πρώτου πλάνου. Ο βοηθός ζητά να καθαρίσει ο χώρος που βλέπει η μηχανή από φώτα, τριπόδια, ρούχα, οτιδήποτε έχει ξεμείνει (+ ένα περιθώριο δεξιά και αριστερά).

5.- Πιο ειδικά για τους κομπάρσους

Οι κομπάρσοι είναι δουλειά του β! βοηθού. Όμως την ευθύνη για το αποτέλεσμα την έχει ο α! Πρέπει να ελέγχει αν το στήσιμο τους είναι καλό; ποιοί θα φαίνονται περισσότερο; ποιοί θα έχουν ρακόρ; Αν μπορούν να μείνουν παραπάνω σε περίπτωση που το γύρισμα τραβήξει;

Σε σκηνές με πολλούς κομπάρσους μπορεί να χρειαστούν επιπλέον βοηθοί. Ο Α! βοηθός χωρίζει τους κομπάρσους σε ομάδες και βάζει έναν υπο-βοηθό σε κάθε ομάδα.

Στις πρόβες ή και στην λήψη, οι υπο-βοηθοί μπορεί να μπουν μέσα στην ομάδα τους για να παρασέρνουν τους κομπάρσους σ’ αυτό που πρέπει να κάνουν.

Σε τέτοια γυρίσματα χρειάζεται γουόκι τώκι (walkie-talkie), σε άλλα μικρότερα, μια ντουντούκα αρκεί. Δεν χρειάζεται να φωνάζει ο Α! βοηθός, σε λίγο θα κλείσει η φωνή του.

Δεν μιλάει άσχημα στους κομπάρσους.

Αν αυτούς τους φτωχούς ανθρώπους, που έρχονται στο γύρισμα για ένα κομμάτι ψωμί, ή κι από ψώνιο -κάποτε ναι, ήθελαν να γίνουν σταρ!- τους προσβάλεις, πώς είναι δυνατόν να σε ακούν και να σε σέβονται;

Οι κομπάρσοι πρέπει να ξέρουν ακριβώς τι θα κάνουν;

Σας βοηθά να επινοήσετε μια ιστορία, παράδειγμα: “Ο κύριος Τάσος προχωράει και συναντάει την κ. Μαρία, που του λέει για την κόρη της που κάνει μεταπτυχιακό στο Λονδίνο και δεν ξέρει πώς να της στείλει χρήματα;”, αντί απλώς να τους πείτε: “Κάν’τε πως μιλάτε”. Αυτό, το πολύ απλό, θα τους κάνει να μιλήσουν καλλίτερα.

Να ελέγχει ότι η παραγωγή θα φερθεί αξιοπρεπώς στους κομπάρσους.

6 .- Πρόβες μαρκαριστές

Η κάμερα στήνεται για το πρώτο πλάνο.

Πρόβες μαρκαριστές είναι πρόβες που δεν “παίζουν” οι ηθοποιοί, απλώς λεν τα λόγια τους και κάνουν τις κινήσεις που απαιτούνται μέσα στο πλάνο.

Είναι απαραίτητες για τον δ. φωτογραφίας για να βρει με ακρίβεια το κάδρο:

- Την θέση της μηχανής
- Τον φακό
- Την κίνηση της μηχανής
- Να δει πώς θα φωτίσει;

Είναι απαραίτητες στον ηχολήπτη

- Για να δει πού θα βάλει μικρόφωνα;

Στον μπούμαν

- Για να δει πώς θα πλασσάρει το μπουμ;

Στον μακινίστα

- Για να στήσει το όποιο μακινιστικό.

Στην μαρκαριστή αυτή πρόβα, ο β! βοηθός (αν δεν υπάρχει β! το κάνει ο α!), βάζει σημάδια με χαρτοτέιπ κάτω, στα σημεία που στέκονται οι ηθοποιοί (φορά το χαρτοτέιπ στο χέρι, σαν βραχιόλι).

7 .- Φωτισμός - Μικρόφωνα / Τελικό μακιγιάζ - Μια τελευταία πρόβα

Αφού οριστοκοποποιηθούν το κάδρο, η κίνηση των ηθοποιών, η κίνηση της μηχανής, ο σκηνοθέτης με τους ηθοποιούς όχι μόνο δεν χρειάζονται στο πλατώ, αλλά είναι κακό να μπλέκονται στα πόδια των ηλεκτρολόγων. Πηγαίνουν σε έναν άλλο χώρο, συνήθως στο μακιγιάζ, όπου γίνονται οι τελευταίες διορθώσεις στο μακιγιάζ, στα ρούχα, στο χτένισμα, κάνουν επίσης μια τελευταία μικρή πρόβα.

Στο πλατώ μαζί με όλο το υπόλοιπο συνεργείο μένουν οι βοηθοί και όποτε χρειαστεί στέκονται στις θέσεις των ηθοποιών, για να φωτίσουν οι ηλεκτρολόγοι.

Όταν τελειώσει ο φωτισμός και ο ήχος είναι εντάξει, ο α! βοηθός φωνάζει σκηνοθέτη και ηθοποιούς να έρθουν στο πλατώ.

Ένας καλός βοηθός πρέπει να υπολογίζει πόση ώρα χρειάζεται ο δ. φωτογραφίας για να φωτίσει, να υπολογίζει πόσο χρειάζεται ο μακιγιέρ, ο κομμωτής, ο αμπιγιέρ και να φροντίζει, να μην περιμένουν οι ηθοποιοί τον φωτισμό, ούτε το συνεργείο τους ηθοποιούς.

8.- Πρόβες κανονικές

Τώρα οι πρόβες γίνονται κανονικά, σαν γύρισμα. Γίνονται ίσως διορθώσεις και ξανά διορθώσεις, όσες διορθώσεις χρειαστούν.

9.- Λήψη

Όταν ο βοηθός νιώσει πως το πράγμα πλησιάζει, ρωτά αν είναι έτοιμοι:

- Σκηνοθέτης και ηθοποιοί
- Δ. φωτογραφίας
- Ηχολήπτης;
-

Αν ναι, φωνάζει: “Έτοιμοι για λήψη/πλάνο. Απόλυτη ησυχία, παρακαλώ!”.

* Και στις πρόβες πρέπει να επικρατεί ησυχία.

Ο σκηνοθέτης λέει “Μοτέρ!”, ο ήχος ξεκινά, απαντά “Ναι”, η κάμερα ξεκινά, απαντά “Ναι ή Τρέχει”, ο β! βοηθός ή το σκριπ, ή ο βοηθός φωτογραφίας εκφωνεί την κλακέτα, ο σκηνοθέτης αφήνει λίγα δευτερόλεπτα και λέει: “Πάμε!”, που σημαίνει να ξεκινήσουν οι ηθοποιοί να παίζουν.

Όταν ολοκληρωθεί η δράση του πλάνου, ο σκηνοθέτης αφήνει λίγα δευτερόλεπτα και φωνάζει “Στοπ!”

* Συμβουλή προς σκηνοθέτες: Μην βιάζεστε να φωνάξετε “Στοπ”, θα το μετανιώσετε όταν αργότερα ο μοντέρ σας πει: “Εδώ, χρειαζόμαστε λίγη διάρκεια”.

** Το “Ησυχία παρακαλώ” που ζητά ο βοηθός είναι απαραίτητο για να συγκεντρωθούν οι ηθοποιοί, για να συγκεντρωθούμε όλοι. Δεν γίνεται γύρισμα σε χαβιά.

*** Στα γυρίσματα δεν φωνάζουμε, μιλάμε σιγά, αν θέλουμε να πούμε κάτι, πλησιάζουμε και το λέμε.

**** Η κλακέτα αν μεν είναι μεσαίο ή γενικό το πλάνο μπαίνει ένα μέτρο μπροστά από τον φακό (σχεδόν να γεμίζει το κάδρο). Αν είναι κοντινό, μπροστά στο πρόσωπο του ανθρώπου που κινηματογραφούμε.
Σ’ ένα κοντινό πλάνο, δεν φωνάζουμε την κλακέτα, δεν την κοπανάμε με πάθος, σπάμε την συγκέντρωση του ηθοποιού.

Πολλές φορές δεν μπορούμε στην αρχή της λήψης να χτυπήσουμε κλακέτα, την παίρνουμε ανάποδα στο τέλος (πριν ο σκηνοθέτης πει “stop”).
Αν για κάποιο λόγο δεν παίρνουμε ήχο, τραβάμε την κλακέτα ανοιχτή.
Πίσω από την κλακέτα το σκριπτ κολλά ένα χαρτί και κρατά πρόχειρες σημειώσεις για κάθε λήψη.

**** Ιδανικό, μόλις μπαίνουν στο πλατώ, τα κινητά να κλείνουν. Αν όχι, σίγουρα να κλείνουνε στην λήψη.

Ο βοηθός ρωτά τον σκηνοθέτη αν η λήψη ήταν καλή, ή χρειάζεται κι άλλη;
Αν θα ξαναγίνει, φωνάζει στο συνεργείο “Πάμε πάλι. Θέσεις!”, γίνονται οι διορθώσεις που χρειάζονται και ξεκινά η άλλη λήψη. Κι άλλη κι άλλη κι άλλη, όσες είναι απαραίτητες.

Προσοχή στα στοιχεία του φροντιστηρίου που έχουν κουνηθεί μέσα στην λήψη, να βρίσκονται στη θέση τους σε κάθε νέα λήψη.

Όταν πιστεύουμε πως πλέον το πλάνο “το έχουμε”, ο βοηθός ή ο σκηνοθέτης λέει στο σκριπτ να βάλει σε κύκλο τις καλές λήψεις.

10.- Διεθνής μπάντα

Μετά κάθε πλάνο, ηχογραφείται ο διεθνής ήχος του.
Δεν τραβάμε εικόνα, μόνο ήχο και οι ηθοποιοί επαναλαμβάνουν ό,τι έκαναν στο γύρισμα, με τις διάρκειες που το έκαναν, χωρίς όμως να λεν τα λόγια.

Οι ηχογραφήσεις αυτές χρειάζεται:

- Για να συνθέσει αργότερα ο μοντέρ (ή ο ηχητικός σχεδιαστής) την διεθνή μπάντα της ταινίας.
- Αλλά και: για να γράψει ο ηχολήπτης καθαρά (τόρα που μπορεί να πλασάρει όσο κοντά θέλει), όλους τους ήχους του πλάνου, που θα χρειαστούν στον ηχητικό σχεδιασμό της ταινίας.

11.- Επόμενο πλάνο

Μετά και τον ήχο για την διεθνή μπάντα και πριν οι ηθοποιοί φύγουν για να χαλαρώσουν, ο βοηθός ζητά να στηθεί το επόμενο πλάνο; Πάλι πρόβες μαρκαριστές, πάλι μετά ο σκηνοθέτης με τους ηθοποιούς φεύγουν από το πλατώ, πάλι φωτίζει ο δ. φωτογραφίας, ο ηχολήπτης στήνει τα μικρόφωνα, ο μακινίστας το μακινιστικό, πάλι... κλπ. κλπ, η ρουτίνα κάθε πλάνου.

* Ένας φίλος βοηθός σκηνοθέτης λέει: “Όταν γίνεται το πλάνο, δεν σκέφτομαι το πλάνο που γίνεται, αλλά το επόμενο”

12.- Διάλειμμα για φαγητό

Ο βοηθός σε συνεννόηση με τον σκηνοθέτη, δίνει την παύση για το φαγητό.
Λέω σε συνεννόηση με τον σκηνοθέτη, γιατί δεν πρέπει να χαλάσει το γύρισμα. Όλα όσα αναφέρουμε, η οργάνωση, η τάξη, η προσπάθεια, γίνονται για να γίνει καλή ταινία.

Υπάρχουν στιγμές στο γύρισμα που οι ηθοποιοί έχουν φτάσει σε ένα κρίσιμο σημείο υποκριτικά, έχουν μπει σε μια τέτοια συναισθηματική κατάσταση, που είναι δύσκολο να την ξαναπετύχεις αν σπάσει.
Το σεβόμαστε. Καθυστερούμε το διάλειμμα.

Συνήθως στο διάλειμμα ο βοηθός δεν κάθεται, έχει να σκεφτεί τι κάνουμε μετά;

13.- Συνέχεια γυρίσματος - Τέλος γυρίσματος (Wrap!)

Ακολουθώντας την ρουτίνα, γίνονται όλα τα πλάνα της ημέρας.

Αν δεν για κάποιο λόγο δεν προλαβαίνει να ολοκληρωθεί το πρόγραμμα, ο βοηθός συνεννοείται με τον σκηνοθέτη και τον δ. παραγωγής τι να γίνει;

- Υπερωρία;
- Ή να αφήσουν τα πλάνα για αύριο;
- Ή μήπως... δεν χρειάζονται τα πλάνα που δεν έγιναν;

Μια τέτοια απόφαση δεν είναι εύκολη και οι απαντήσεις ποικίλουν. Π.χ. αν το γύρισμα γίνεται σε έναν χώρο που στοιχίζει ακριβά, ή είναι δύσκολο να τον ξαναπάρει η παραγωγή, συνεχίζει το γύρισμα. Αν αύριο θα είμαστε στον ίδιο χώρο, αφήνουμε τα πλάνα για αύριο. Αν, αν, αν...

Πάντα, οι πιο πολλές αποφάσεις, οι πιο δύσκολες αποφάσεις στον κινηματογράφο έχουν να κάνουν με το τι κερδίζεις και τι χάνεις; Πάντα τα χρήματα δεν θα φτάνουν, από τώρα που είστε φοιτητές, ως τον Κόππολα. Πάντα να εστιάζετε σε ένα βασικό ερώτημα: Τι είναι το σημαντικό που δεν πρέπει με τίποτα να χάσετε; Την απόφασή σας αυτή, να υπερασπίξεστε με νύχια και δόντια.

14.- Λόγια φορετά - Ήχοι φορετοί - Ατμόσφαιρες

Αφού ολοκληρωθούν τα πλάνα που θέλαμε να τραβήξουμε, ο βοηθός ρωτά τον ηχολήπτη αν θέλει κάποιες πρόζες να ξαναειπωθούν (λόγια φορετά), ή κάποιοι ήχοι να ξαναγίνουν (ήχοι φορετοί);

*Αυτό είναι καλό να το ρωτάει και αμέσως μόλις τελειώνει κάθε πλάνο.

Αν ο ηχολήπτης χρειάζεται κάποιες φράσεις ή κάποιους ήχους, ο βοηθός εξηγεί στους ηθοποιούς τι να πουν; και επιβάλλει ησυχία στο συνεργείο που μετά μια ολόκληρη μέρα, θέλει να χαλαρώσει και γίνεται η ηχογράφηση.

Πριν κάθε λήψη εκφωνεί: “Φορετή πρόζα για πλάνο ...” ή “Φορετός ήχος κλειδιά που ο Νίκος παίζει πριν μπει σπίτι”, ή...

Κλασική περίπτωση που ηχογραφούμε “λόγια φορετά” είναι σε χώρους με κακές ηχητικές συνθήκες. Πάντα, ακόμα και σε τέτοιους χώρους, ηχογραφούμε σύγχρονο ήχο, όμως ξέρουμε πως ο ήχος αυτός θα είναι απλώς “οδηγός” μας στο μοντάζ (κολόνα γκουϊντα), στην συνέχεια θα πεταχτεί. Μόλις τελειώσει το γύρισμα, πάμε σε έναν χώρο με καλές ηχητικές συνθήκες και ζητά ο βοηθός από τους ηθοποιούς να πουν ξανά τα λόγια τους με τον τρόπο και το ύφος που τα είπαν στο γύρισμα.

Τελευταία δουλειά πριν το οριστικό “Τέλος γυρίσματος” (“Wrap”), είναι να γραφούν οι “Ατμόσφαιρες” (“Χώροι”).

Πάλι αυτές τις οργανώνει ο βοηθός. Πάλι ζητά από το συνεργείο να κάνει ησυχία. Εκφωνεί: “Ατμόσφαιρα σπιτιού Νίκου, μέρα/ ή νύχτα).

* Οι ατμόσφαιρες σε ένα χώρο μπορεί να μην είναι μία αλλά περισσότερες. Πλέον ο ήχος μιας ταινίας είναι πολύ πιο πλούσιος απ’ ότι παλιά. Σε ένα σημείο ενός χώρου ακούγεται έντονα το τράφικ, σε έναν άλλο ακούγεται ο θόρυβος που κάνει ένα μηχάνημα. Τραβάμε και τους δύο “Χώρους”.

** Οι ατμόσφαιρες να έχουν μια σχετική διάρκεια: 1’ - 1’.30’’. Να μην ακούγεται ένας χαρακτηριστικός ήχος (π.χ. ένας κρότος, ένα πέρασμα αυτοκινήτου), γιατί αν χρειαστεί να την μεγαλώσουμε, ο κρότος αυτός, ή το αυτοκίνητο, θα ακούγονται ξανά και ξανά.

. . .

Γενικά να πω: Ναι, η εικόνα είναι κυρίαρχη στο σινεμά, όμως μην υποτιμάτε τον ήχο. Δίνετε προσοχή και χρόνο στον ηχολήπτη. Ακούστε τις ταινίες του Κουροσάβα (Το “PAN”), ακούστε του Κιούμπρικ, του Κόπολα!

15 .- Τι κάνουμε αύριο;

Πριν φύγει ο σκηνοθέτης, ο δ. φωτογραφίας, ο ηχολήπτης, το συνεργείο, ο β. σκηνοθέτης ζητά να συνηνοηθούν για το αυριανό πρόγραμμα, από πού θα αρχίσουν;

Συνηνοείται με τον δ. φωτογραφίας αν πρέπει να έρθουν οι ηλεκτρολόγοι νωρίτερα για να πάρουν ρεύμα και να στήσουν τα βασικά φώτα; Ή ρωτά τον μακιγιέρ, ή τον κομμωτή, πόση ώρα χρειάζονται για μακιγιάρουν και να χτενίσουν; Ή ίσως δεν είναι ανάγκη να έρθει το ηχοληπτικό τόσο νωρίς, του δίνει όρντινο μισή ώρα μετά. Είπαμε, δεν παίρνουν όλοι το ίδιο όρντινο.

Με λίγα λόγια, σκέφτεται τις βασικές ανάγκες του αυριανού γυρίσματος.

16 .- Πώς αφήνουμε ένα χώρο;

Τέλειο!

Αν μεν το γύρισμα αύριο συνεχίζεται στον ίδιο χώρο, δεν χρειάζεται κάτι ιδιαίτερο, αν όμως αφήνουμε τον χώρο, συνηνοείται ο βοηθός με τον δ. παραγωγής, να καθαριστεί και να έρθει στην κατάσταση που τον βρήκαμε όταν πρωτοπήκαμε.

17 .- Στο γραφείο για το γύρισμα της επομένης

Συνήθως μετά το γύρισμα, το σκηνοθετικό πάει στο γραφείο παραγωγής και βγάζει το όρντινο της επόμενης, γενικά ασχολείται με τις ανάγκες της επόμενης, ή των επομένων ημερών.

18 .- Κάποια ακόμα γενικά καθήκοντα του βοηθού

Δεν περιμένει να διαπιστώσει στο μοντάζ αν η ταινία έχει πέσει έξω στους χρόνους. Σχεδόν καθημερινά τσεκάρει αν οι χρόνοι γυρίσματος είναι αυτοί που είχαν υπολογιστεί στην αρχή της προεργασίας, ή παρεκκλίνουν;

Κάτι που δεν το επικροτώ αλλά συμβαίνει, πολλές φορές σε μια σκηνή champ contre champ, ο ένας από τους δύο ηθοποιούς (αυτός που δεν φαίνεται) πρέπει να φύγει. Ο βοηθός αναλαμβάνει να πει τα λόγια του για να βοηθήσει τον ηθοποιό που παίζει. Δεν προσπαθεί να παίξει, όμως δεν τα λέει και ψυχρά, ένας ελάχιστος τόνος χρειάζεται για να μην ξεενερώσει ο ηθοποιός απέναντι.

Παρότι το πρόγραμμα γυρίσματος έχει γραφτεί και ξαναγραφτεί, πάντα υπάρχουν αναποδιές, πάντα ένα γύρισμα που έχει προγραμματιστεί για αύριο δεν θα μπορεί να γίνει. Το πράγμα πρέπει να λυθεί. Δεν μπορεί ο α! βοηθός να αφήσει το γύρισμα και να αρχίσει τα τηλεφωνα, για να το αντικαταστήσει, την δουλειά αυτή, σε έναν χώρο, μακριά από το πλατώ, αναλαμβάνει να την φέρει εις πέρας ο β! βοηθός.

Δουλεύει πολλές ώρες, με ένταση, κοιμάται λίγο. Είναι ζόρικο να ξενυχτά, να πηγαίνει σε μπαρ, να κουράζει το πονεμένο του κορμάκι. Βοηθός = ζωή μοναχού στα γυρίσματα.

Πάντα μπροστά σ' ένα πρόβλημα να σκέφτεται: Πώς θα το λύσω; Ναι, η γνώση χρειάζεται, η πείρα χρειάζεται, όμως και κοινή λογική. Πολλές φορές μας πιάνει η διαστροφή του επαγγέλματος και πάμε κόντρα στην ζωή. Κι αυτή μας τιμωρεί.

III .- Ποστ Προντάξιον

Με το τέλος των γυρισμάτων, ουσιαστικά η δουλειά του βοηθού τελειώνει. Υπάρχουν όμως κάποιες δουλειές που μπορεί να ασχοληθεί (μπορεί όμως να ασχοληθεί και αποκλειστικά η Παραγωγή, ο Μοντέρ ή ο Μοντέρ Ήχου).

- Τσεκάρει ότι το υλικό του γυρίσματος κάθε μέρας, πηγαίνει στο μοντάζ. Τσεκάρει μήπως λείπουν πλάνα, ή μήπως λείπουν ήχοι.
- Αφού τελειώσουν τα γυρίσματα σε ένα χώρο, μπορεί να μην πρέπει να διαλυθεί ο χώρος, αλλά για λίγο να παραμείνει διαθέσιμος (ίσως κάτι χρειάζεται να ξαναγυριστεί);
- Ίσως κάποιος ηθοποιός να πρέπει να μην αλλάξει εμφάνιση (να κουρευτεί, να κόψει τα γένια κλπ). Ο βοηθός τον ενημερώνει, όπως επίσης τον ενημερώνει όταν είναι ελεύθερος.
- Μπορεί μετά το 1ο χέρι του μοντάζ, να προκύψει ότι χρειάζονται κάποια συμπληρωματικά γυρίσματα. Θα πρέπει να τα οργανώσει.

Ντουμπλάζ - Στούντιο ήχου

- Οργανώνει τους ηθοποιούς για το ντουμπλάζ.
- Παραβρίσκεται στο ντουμπλάζ και βοηθά τους ηθοποιούς.
- Παραβρίσκεται στο στούντιο κατά την εγγραφή των συμπληρωματικών φωνών, ή των συμπληρωματικών ήχων.
- Παραβρίσκεται κατά την εγγραφή των ήχων για το ντουμπλάζ:
 - Ρούχα
 - Βήματα
 - Ήχοι

...

Η δουλειά του βοηθού στην ταινία τέλειωσε

Ψάχνει για επόμενη!

Κλείνοντας

Κάθε βιομηχανία απαιτεί εξειδίκευση. Το σινεμά, κατ' εξοχήν.

Κάθε γύρισμα είναι διαφορετικό. Διαφορετικό όταν έχεις 200 ανθρώπους συνεργείο, διαφορετικό όταν έχεις 15.

Θα μπορούσαμε να μιλήσουμε αρκετά εξειδικευμένα για κάποιες ειδικότητες που παίζουν σημαντικό ρόλο στις μεγάλες ταινίες. Ας πούμε, για τον casting director που ίσως φαντάζεστε ότι θα σας φέρει τους ηθοποιούς έτοιμους για γύρισμα.

Θυμάμαι στον “Αντρέϊ Ρουμπλώφ” του Αντρέϊ Ταρκόφσκι, τον μικρό Μπαρίς να ψάχνει ο ίδιος το χρώμα που θα του χρειαστεί για να φτιάξει το καλούπι της καμπάνας.

Ηθοποιοί και χώροι είναι το “χρώμα” σας. Μ’ αυτά θα φτιάξετε τις ταινίες σας. Πρέπει να μαθετε τους ηθοποιούς που υπάρχουν, να μάθετε πώς να βρίσκετε ηθοποιούς, πώς να βρίσκετε χώρους;

Πρέπει να αποκτήσετε την έγνοια του “καλού οικοδεσπότη στο γύρισμα” -το λέω αυτό για τους σκηνοθέτες κυρίως- γι’ αυτό να τσεκάρετε αν το καζανάκι της τουαλέτας λειτουργεί;

Γι’ αυτό και στις σημειώσεις τούτες, βάζω πολλά καθήκοντα στον β. σκηνοθέτη που σε μεγάλα γυρίσματα, θ’ αναλάβει η παραγωγή.

Εγώ βλέπω τον βοηθό σκηνοθέτη, βλέπω εσάς, σαν μελλοντικούς σκηνοθέτες.

. . .

Οι σημειώσεις αυτές είναι ένα 1ο “χέρι”, σκοπεύω να τις εξελίξω. Να γράψω ξεχωριστές για τον β! βοηθό σκηνοθέτη και ξεχωριστές για το σκριπτ.
